

Verduurzaming gebouwde omgeving, inclusief realisering warmtenetten

Ideeën levend bij de themagroep Energie van PvdA Duurzaam
ter bespreking met Albert de Vries op 24 maart 2016

2.1 Energiebesparing in de gebouwde omgeving

De energiebesparing in woningen en andere gebouwen moet fors sneller. Waar nuttig, moet dit gecombineerd worden met de aanleg van een warmtenet of het anderszins aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving (zie 3.7). De energiebesparing in bestaande woningen moet gestimuleerd worden, waarbij de woningkwaliteit centraal staat.

Direct toewerken naar het optimale isolatieniveau is wenselijk. Een bescheiden renovatie is vaak een rem op een volledige renovatie. Voor bestaande woningen die niet langer dan tien tot twintig jaar zullen functioneren in hun huidige vorm (bijvoorbeeld omdat vergrijzing andere eisen stelt), zal het optimale isolatieniveau in eerste instantie veelal beperkter zijn dan "nul-op-de-meter". Na die tien of twintig jaar volgt mogelijk grootscheepse renovatie of afbraak & nieuwbouw met bijbehorende isolatie-eisen. De eigenaars van dergelijke woningen dienen de gelegenheid krijgen tot die relatief bescheiden ingrepen. Zo moeten woningcorporaties financieel in staat gesteld worden tot deelinvesteringen in bijvoorbeeld isolatie, PV of WKO door verruiming van de Energie Prestatie Vergoeding. Woningcorporaties mogen de exploitatielasten van de investeringen in rekening brengen aan de huurder tot maximaal de bereikte besparing in energiekosten *).

Een forse verhoging van de aardgasprijs, als onderdeel van belastinghervorming, is een goede stimulans. Om te voorkomen dat de laagste inkomens te hoge energielasten krijgen zij ondersteuning bij woningisolatie.

Door de OZB te koppelen aan het energielabel worden woningeigenaren gestimuleerd om te isoleren. Een wetswijziging moet gemeenten daartoe in staat stellen. Alternatief: verplicht stellen van optimale isolatie, te beginnen met de duurste huizen.

Nieuwe overheidsgebouwen moeten onmiddellijk energieneutraal zijn en zo snel mogelijk energieproducerend. Dat geldt ook voor kantoorgebouwen.

3.7 Warmte en koude

We gebruiken veel meer energie in de vorm van warmte dan van elektriciteit. Beide zijn steeds meer inwisselbaar. Een tijdelijk overschot aan duurzaam opgewekte elektriciteit kan worden omgezet in warmte of koude die wordt opgeslagen in bijvoorbeeld (grond)water om gebruikt te worden zodra daaraan behoefte is.

Voor zijn warmtevoorziening is Nederland nog sterk afhankelijk van aardgas. Grote delen van het bestaande gasnet zijn aan renovatie toe. Bij die renovatie moet op lokaal niveau gezien worden hoe gas als warmtebron zoveel mogelijk kan worden vervangen door restwarmte, aardwarmte, warmte uit grond- of oppervlakte water, door gebouwen opgevangen zonnewarmte of andere warmtebronnen. Dat kan met warmtepompen en/of een warmtenet. Daarbij kan dan meteen koeling (airconditioning) worden meegenomen.

Oplossingen apart voor elk gebouw (bijvoorbeeld een warmtepomp die zijn warmte en koude ontleent aan het plaatselijke grondwater) zijn wellicht optimaal in dunbevolkte gebieden. Maar elders kan vaak het beste gekozen worden voor een of ander vorm van warmtenet.

In veel gevallen zal het nuttig zijn dat restwarmte van bedrijven daarin gebruikt wordt. We willen bedrijven stimuleren hun restwarmte te leveren aan warmtenetten als die er zijn, bijvoorbeeld door belasting (of verbod) op het lozen van warmte naar de omgeving.

Behalve warmtenetten op basis van (industriële) restwarmte, kunnen warmtenetten op basis van de uitwisseling van warmte en koude tussen gebouwen in combinatie met gezamenlijke opslag aantrekkelijk zijn.

In alle gevallen dient het nieuw aan te leggen warmtenet flexibel genoeg te zijn om tenminste gedurende de komende halve eeuw aangepast te kunnen worden aan veranderingen, zoals de vervanging van restwarmte uit afvalverbranding door warmte uit geothermische bron.

Welke netwerkvorm en -grootte het beste is, zal echter sterk afhangen van de plaatselijke (regionale) omstandigheden. De planning ervan is vooral een taak van gemeentes en provincies. Om deze overheden slagvaardiger te maken is het nodig stedelijke gebieden te kunnen aanwijzen die op een te bepalen termijn van het gas afgekoppeld worden. Bijvoorbeeld: in wijk x zal over 15 jaar geen gas meer naar de woningen gaan. Daarmee kan een haalbare termijnplanning gemaakt worden voor de alternatieve energievoorziening. Afstemming is gewenst op ander ingrijpende renovaties van de gebouwde omgeving, zoals die voor energiebesparing (zie 2.1).

Warmtenetten moeten, net als andere netwerken, als nutsvoorzieningen worden beschouwd. Netwerkbeheerders zullen daarom veelal onafhankelijk moeten zijn van warmteleveranciers.

De komende jaren moet de rijksoverheid veel investeren in de ontwikkeling en spreiding van kennis op dit gebied opdat de lagere overheden en het betrokken bedrijfsleven (eigenaars en beheerders infrastructuur, producenten van restwarmte, producenten van relevante producten, adviseurs, financiële instellingen, ...) alsmede huurders en eigenaar-bewoners in staat zijn verantwoorde keuzes te maken: in kaart brengen warmte- en koudebronnen, in kaart brengen opslagmogelijkheden, uitwerking alternatieve oplossingen voor meerdere proeflocaties, cursussen, richtlijnen, helpdesk enz.

3.1 Systeemintegratie

Energieopwekking en distributie van energie of energiedragers is thans nog grotendeels georganiseerd in aparte, gescheiden systemen: die voor elektriciteit, aardgas, autobrandstof, warmtenetten. Dat is ook zichtbaar in wet- en regelgeving en in de belastingtarieven. Integratie van die systemen is nodig. Dan kan bijvoorbeeld een tijdelijk overschot aan elektriciteit efficiënt ingezet worden om de buffers van warmtenetten te vullen met behulp van warmtepompen en boilers. Het is verder nodig dat het systeem, inclusief wet- en regelgeving, meer inspeelt op decentrale productie van energie (bijv. elektriciteit vanuit zonnepanelen) en energiedragers (bijvoorbeeld biogas), alsmede warmte.

3.2 Decentrale energieopwekking

Lokale, door burgers gedragen projecten voor opwekking van energie dienen zoveel mogelijk ondersteund te worden. Ook verder wordt participatie in lokale projecten zoveel mogelijk gestimuleerd. Elke gemeente kan samen met haar inwoners een energievisie opstellen.

Decentrale opwekking vindt vooral plaats met zonnepanelen op particuliere daken. Huiseigenaren kunnen tot 2020 hun stroomproductie 'saldereën'. Dat maakt ze heel rendabel. Collectieve projecten kunnen gebruik maken van de postcode Roosregeling. Deze is thans niet ruim genoeg om de investering binnen een acceptabele termijn terug te verdienen en moet snel verruimd worden. Beide subsidieregimes moeten na 2020 geleidelijk gelijk getrokken worden. Mensen met een kleine beurs moeten via goedkope leningen in lokale energieproductie kunnen investeren.

Vanaf 2024 zouden alle nieuwe gebouwen op jaarbasis netto energieleveranciers (elektriciteit, warmte, koude) moeten en kunnen zijn. Toenemende decentralisatie maakt de uitbouw van een 'smart grid' noodzakelijk. Om de mix van grootschalige en kleinschalige energieproductie en dito -gebruik optimaal te kunnen benutten is het niet wenselijk, dat decentrale/lokale productie leidt tot ontkoppeling van het elektriciteitsnet. Gestreefd moet worden naar koppeling van plaatselijke netten tot Europa-wijde netwerken, omdat op die schaal de schommelingen in zowel vraag als aanbod een kleinere rol spelen.

*) TOELICHTING van Jaap Willem Eijkenduijn op "Verruimde Energie Prestatie Vergoeding (EPV)":

De huidige EPV-regeling biedt woningbouwcorporaties de mogelijkheid om investeringen in nul-op-de-meter woningen door te belasten aan huurders. Het doel is dat de totale woonlasten voor de huurder niet stijgen (eerder dalen). Waar de huurder voorheen huur betaalde aan de verhuurder en de energierekening aan de energiemaatschappij, zal hij na renovatie naar een nul-op-de-meter woning (NOM), huur en een energie prestatie vergoeding gaan betalen aan de verhuurder. Tot zover de situatie van vandaag.

Nul-op-de-meter woningen vergen per woning een forse investering van ca. € 60.000 - € 75.000. Niet alle verhuurders zijn bereid of in staat deze investering te doen. Komt bij dat veel woningbouwcorporaties twijfelen aan het nut van dit soort investeringen. Je verlengt de exploitatieduur van een woning wel met ca. 40 jaar, maar het blijft dezelfde, weinig inspirerende, kleine, jaren 60 woning. Initiatieven als "de brede stroomversnelling" komen m.i. om deze reden dan ook niet van de grond. Als je ervan uit gaat dat 40% van de corporatiewoningen gebouwd is in de periode 1965-1984, dan gaat het om zo'n kleine 1 miljoen huurwoningen. Worden deze allemaal nul-op-de-meter gemaakt, dan praten we over een investering van ca. 65 miljard euro. Gezien de huidige financiële situatie bij woningbouwcorporaties na de verhuurdersheffing een onhaalbaar scenario.

Het antwoord lijkt simpel. Verruim de Energie Prestatie Vergoeding ook voor deelinvestering in bijvoorbeeld PV, WKO, isolatie, etc. In praktijk zou een verhuurder dan de exploitatielasten van de investeringen in rekening kunnen gaan brengen aan de huurder. Ik zou hieraan toe willen voegen "tot maximaal de bereikte besparing in energiekosten". Ik heb dit idee gesondeerd bij verschillende woningbouwcorporaties. Allen waren enthousiast. Op de vraag of ze dan ook meer zouden gaan investeren in duurzaamheid werd volmondig met "ja" geantwoord. Nul-op-de-meter woningen zien de meeste corpo's niet zitten, maar deelmaatregelen wel. Wat ze op dit moment tegenhoudt is de onmogelijkheid hier iets van door te belasten aan de huurder. En ruime EPV zou hier het antwoord op kunnen zijn.